

นวัตกรรมการสอนกระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา สู่ EEC

Teaching Innovation in Volunteer Sprits for a Social Development Course for Developing Working Essential Skills towards EEC of Burapha University Students

ภัทรมนัส ศรีตระกูล¹

Phattharmanat Sritrakul¹

Received: 11 September 2020

Revised: 24 November 2020

Accepted: 15 January 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนวัตกรรมการสอนกระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ในการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาสู่ EEC มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมการสอนกระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมและศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการสอนในกระบวนวิชาจิตอาสาพัฒนาสังคม ประชากรในการศึกษาเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยบูรพาที่ศึกษากระบวนวิชาจิตอาสาภาคเรียนที่ 2/2563 ทุกคนจำนวน 271 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างนวัตกรรมการสอน โดยสังเคราะห์วิธีสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) การสอนแบบ Co-5STEPS และ การใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) 2) นำนวัตกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ผลการวิจัย พบว่า ด้านการสร้างนวัตกรรมการสอน มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. สร้างทางเลือกให้ผู้เรียน 2. สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน 3. กำหนดเป้าหมายพื้นที่เพื่อสำรวจปัญหาความต้องการ 4. วางแผนจัดทำโครงการ 5. สร้างเครือข่ายในการทำงาน 6. ปฏิบัติงานตามแผน 7. สรุปและประเมินผล 8. นำเสนอผลงาน สำหรับด้านผลการนำนวัตกรรมการสอนไปใช้ พบว่า นิสิตเกิดทักษะที่จำเป็นตามแนวคิดของ EEC ประกอบด้วยทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ และการมีจิตอาสา ร้อยละ 100 ทักษะอาชีพร้อยละ 86.96 การใช้เทคโนโลยีร้อยละ 82.60 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ร้อยละ 78.26 ส่วนทักษะที่นำไปใช้ น้อยที่สุดคือ การจัดการข้ามวัฒนธรรม ร้อยละ 69.57

คำสำคัญ: นวัตกรรมการสอน, จิตอาสา, ทักษะที่จำเป็น

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ Lecturer, Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education, Burapha University

Abstract

The purposes of this study were to create teaching innovation in Volunteer Sprits for Social Development Course for Developing Working Essential Skills towards EEC area of Burapha University Students and to develop the integration in teaching progress on this course. The sample was 271 students enrolled in this course. The population was selected by purposive sampling. The research method was created the teaching innovation which integrated among Project-Based Learning (PBL), Co-5SETPs and Creativity Based Learning. The teaching procedures were as follows.- (1) creating learning options (2) building learning inspiration (3) targeting area (4) planning the project (5) building the connection (6) arranging activities (7) concluding and evaluating activities (8) presenting the project. After the teaching innovation was implemented, our finding would seem to imply that students had been developed essential working skills; collaborative working skill, communicating skill, critical thinking skill, and volunteer spirit for 100%, career skill for 86.96%, media skill for 82.60%, creativity skill Sprits for Social Development Course for Developing Working Essential Skills towards EEC of Burapha University Students for 78.26% and cross-cultural management for 69.57%.

Keywords: Teaching Innovation; Volunteer Sprits; Essential Working Skills

บทนำ

นโยบายรัฐบาลในปี พ.ศ.2560 มุ่งส่งเสริมการค้าการลงทุนเพื่อพัฒนาการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจบริเวณภาคตะวันออก มีเป้าหมายการพัฒนา 3 จังหวัดในภูมิภาคตะวันออกได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทราให้เป็นพื้นที่เพื่อรองรับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจรองจากกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) โดยนโยบายดังกล่าวอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 หากการพัฒนาภูมิภาคนี้

มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ก็จะมีส่งผลให้ผู้ประกอบการมีการจ้างงานมากขึ้นสามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีนทำให้เกิดการ

สร้างกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นสูงสู่ประเทศไทยและอาเซียนเกิดการขยายตัวแรงงานในอาเซียนจำนวนมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)

ดังนั้น การพัฒนากำลังคนจึงเป็นโจทย์สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ภาคตะวันออกดังกล่าว แต่เนื่องจากปัจจุบันศักยภาพของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC ยังไม่ตอบโจทย์ตามความต้องการของการพัฒนาพื้นที่สู่เขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งงานวิจัยของสภาการศึกษาแห่งชาติ ได้สำรวจปัญหาแรงงานไทยพบว่าตลาดแรงงานปัจจุบันของประเทศไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะแรงงานในตลาดแรงงานในพื้นที่ EEC สะท้อนถึงผลผลิตของการศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการในพื้นที่แรงงานส่วนใหญ่ขาดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการทำงานในพื้นที่ ดังนั้น การ

อุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตและพัฒนากำลังคนดังกล่าวเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพคนเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทย ไปสู่ Thailand 4.0 นอกจากนี้การพัฒนาอุดมศึกษาของไทยที่ผ่านมาตามแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ.2551-2565 มีจุดเน้นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยเพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต สร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงินการกำกับมาตรฐานและให้เครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ อีกทั้ง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประกาศใช้แผนการอุดมศึกษา 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับบทบัญญัติทางกฎหมายในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยใช้โครงการหลักตามยุทธศาสตร์)(Flagship Projects) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินโครงการหลักตามยุทธศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวมมีคุณลักษณะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองต่อสังคมมีความรู้ควบคู่คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

มหาวิทยาลัยบูรพาในฐานะมหาวิทยาลัยหลักในภาคตะวันออกได้ลงนามร่วมมือกับสำนัก

คณะ กรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อผลักดันให้เป็นมหาวิทยาลัยหลักในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ตามแผนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมีแนวโน้มความต้องการแรงงานและผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาสำหรับ EEC (ปี 2560-2564) จำนวน 170,000 คน แต่ในข้อเท็จจริง พบว่ามีผู้สำเร็จการศึกษอาชีวศึกษาประมาณ 120,000 คน ทำให้เกิดช่องว่างประมาณ 50,000 คน ที่จะพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เน้นการเรียนการ

ดังนั้น มหาวิทยาลัยบูรพาจึงได้วางแผนเตรียมการพัฒนานิสิตไปสู่ EEC ในอนาคต โดยมีแผนสอนในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับนโยบาย ประเทศไทย 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนแบบ Reskill Upskill เพื่อเตรียมนิสิตที่มีความรู้ มีทักษะสูงและมีคุณธรรมออกไปสู่สังคมในภาคตะวันออกต่อไป (ผู้จัดการออนไลน์, 2562)

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ที่สอนกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา พบว่า เป็นกระบวนการสอนที่เน้นในด้านเนื้อหา การเรียนการสอนขาดการปฏิบัติการในพื้นที่จริง มีการจัดกิจกรรมอยู่บางส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเก็บขยะริมหาดบางแสน เป็นต้น นิสิตไม่สามารถแสดงศักยภาพในด้าน ขาดการแสดงออกในด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น การสอนจึงยังไม่เป็นไปตามเอกลักษณ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้ศึกษากระบวนการวิชานี้ได้ออกแบบการเรียนการสอนตามความสนใจและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนในรายวิชานี้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการ

เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยัง ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีทักษะที่จำเป็นเพื่อเป็นประโยชน์จากการเรียนรู้ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น จึงได้พัฒนานวัตกรรมการสอน เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของมหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยหลักในพื้นที่ EEC จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับนิสิตทุกคนในการพัฒนาสังคม และชุมชนของมหาวิทยาลัยบูรพาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างนวัตกรรมกรรมการการสอน กระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการสอน ในกระบวนวิชาจิตอาสาพัฒนาสังคม

นิยามศัพท์

นวัตกรรมการสอน คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำทฤษฎีการสอน บูรณาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้า พัฒนาความรู้และนำไปปฏิบัติ ซึ่งการสร้างนวัตกรรมการสอนนี้เน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยพัฒนาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น

กระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม หมายถึง กระบวนวิชาศึกษาทั่วไปของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่จัดการเรียนการสอนโดยคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม รหัสวิชา 40240459 จำนวน 2 หน่วยกิต โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของจิตอาสา สามารถปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสา

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ตลาดแรงงานในพื้นที่ EEC

ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (okmd.or.th) ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ ที่จะต้องพัฒนาให้นิสิตมีทักษะเหล่านี้ก่อนที่จะจบการศึกษาและออกไปประกอบอาชีพในอนาคต เป็นการฝึกการทำงานให้เป็นระบบ ปลูกฝังกระบวนการ การคิดวิเคราะห์ขั้นสูง ดังนั้นการฝึกนิสิตให้มีความรู้รับผิดชอบและระเบียบวินัย เพราะปัจจัยที่สำคัญในการดึงดูดการลงทุน คือการที่ภาคตะวันออกมีกำลังคนที่มีคุณภาพและทักษะที่จำเป็นให้ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ดังนั้น เมื่อสังเคราะห์ทักษะการทำงานในอนาคต (Future Work Skills 2030) เอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2557) แผนการพัฒนาบุคลากรในเขตพิเศษภาคตะวันออก(กระทรวงแรงงาน, 2561) ทักษะที่จำเป็นสำหรับตลาดแรงงาน (World Economics Forum, 2018) ทักษะการทำงานในอนาคต 2030 (OECD, 2019) ร่วมกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยบูรพา (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2562) สามารถกำหนดทักษะที่จำเป็นสู่การเตรียมความพร้อมนิสิตเพื่อเข้าสู่ตลาด แรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ EEC ประกอบด้วย ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิจรรณญาณ การทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการจัดการข้ามวัฒนธรรม ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ ทักษะเฉพาะวิชาชีพ และการมีจิตสาธารณะ

2. การสร้างนวัตกรรมการสอน

การสร้างนวัตกรรมการสอน มีวัตถุประสงค์พัฒนารูปแบบนวัตกรรมการสอน กระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมให้เกิดขึ้น เกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานผู้สอนใช้หลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรม การเรียนการสอน โดยเน้นประสบการณ์จากการลงปฏิบัติงานจริง ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดสำคัญไว้ กล่าวคือ ทิศนา ขัมมณี (2550) อธิบายว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นศูนย์กลางนั้น มีลักษณะที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก โดยจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความถนัดความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และแนวทางการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อได้ลงมือปฏิบัติและค้นพบความรู้จากการลงมือทำและความสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วน หวน พิณรุฬห์ (2551) ให้หลักสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน สำคัญไว้ 7 ข้อ คือ 1) ความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด 3) เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง 4) เป็นการพึ่งพาตนเองเพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดอย่างเหมาะสม ไม่เน้นจดจำเพียงเนื้อหา 5) เน้นการประเมินตนเองจากผู้สอนเป็นผู้ประเมินเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาดตนเองอย่างเหมาะสม เป็นการประเมินตามสภาพจริงและใช้แฟ้มสะสมงาน 6) เน้นความร่วมมือซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน 7) เน้นรูปแบบการ

เรียนรู้ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล นอกจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการเรียนรู้แบบโครงงาน(Project-Based Learning) การสอนอย่างสร้างสรรค์(Creativity Based Learning) และ Co-5STEPS ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเสนอสาระสำคัญของการสอนแต่ละประเภท ดังนี้

วัชรินทร์ โพธิ์เงิน และคณะ (2557) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ของสาขาวิศวกรรมแมคคาทรอนิกส์ ภาควิชาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ไว้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม ผู้สอนจัดเตรียมขอบเขตโครงการและตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความเป็นไปได้ในการทำโครงงานโดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อหาแนวทางหารจัดทำโครงงาน ขั้นตอนที่ 3 กำหนดหัวข้อ หลังจากมติที่ประชุมเสร็จสิ้น สมาชิกในกลุ่มจะกำหนดหัวข้อ และวางแผนขั้นตอนในการดำเนินโครงการ หน้าที่ของแต่ละคน แล้วนำเสนอแก่ผู้สอน ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการตามขั้นตอน โดยมีผู้สอนให้คำปรึกษา และมีการทดสอบเพื่อวัดประสิทธิภาพในการทำงาน ขั้นตอนที่ 5 คณะทำงานจัดทำรายงานและนำเสนอโครงการผ่านเครื่องมือออนไลน์ต่างๆ ในขณะที่ ภูวสิทธิ์ บุญศรี (2561) ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2557) ได้เสนอแนวคิดที่ใช้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เป็นฐานเพื่อเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนจากประสบการณ์

ความสำเร็จของโรงเรียนในประเทศไทย ทั้งหมด 6 ขั้นตอน (1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับแนวปฏิบัติการทำโครงงาน (2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ ซึ่งผู้สอนต้องเตรียมกิจกรรม เพื่อ

ผู้เรียนเสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้เอง (3) จัดกลุ่มร่วมมือ ผู้เรียนแบ่งกลุ่มวางแผนกิจกรรมโดยระดมความคิดและหารือเพื่อหาข้อสรุปในดำเนินโครงการและแบ่งหน้าที่เพื่อรับทราบหน้าที่ของแต่ละคน (4) ค้นหาความรู้ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นระยะๆ หรือเมื่อเกิดปัญหา (5) สรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำโครงการ โดยผู้สอนตั้งคำถามเพื่อสรุปการเรียนรู้ (6) นำเสนอผลงาน ผู้เรียนนำเสนอผลงานโดยผู้สอนจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนต่างกลุ่ม เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555) ได้เสนอการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบวนการคิดโดยผู้สอนและผู้เรียนต้องดำเนินการไปพร้อมกัน คือ (1) กำหนดประเด็นปัญหา โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนกำหนดร่วมกัน (2) วางแผนทำโครงการ โดยผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กำหนดแนวทางการดำเนินโครงการ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ (3) การลงมือทำโครงการ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนและจะได้เรียนรู้ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม (4) การสะท้อนคิดการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และ (5) การนำเสนอผลงานผ่านสื่อต่างๆ เพื่อนำเสนอนวัตกรรมการค้นคว้าจากโครงการ

สำหรับแนวความคิดทฤษฎีการสอนแบบ CO-5STEPS เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2562) กำหนดการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) เสนอสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน (2) แสวงหาสารสนเทศ คือให้ผู้เรียนค้นคว้าความรู้สังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการทำใบงาน และการทำงาน

กลุ่ม (3) การอภิปรายการดำเนินงาน โดยผู้เรียนต้องเสนอผลงานและผู้สอนต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงความรู้ (4) การสื่อสารและสะท้อนคิด ผู้เรียนต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย (5) ประยุกต์และตอบแทนสังคม ผู้เรียนต้องนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปเผยแพร่หรือนำไปเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะทำให้เกิดทักษะ 7C ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดเชิงวิจักษ์ญาณ และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) การสื่อสาร (Communication) ความร่วมมือ (Collaboration) คอมพิวเตอร์และสารสนเทศ (Computing and ICT) การจัดการข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Understanding) และทักษะอาชีพ (Career Skill) เป็นต้น

ส่วนการสอนแบบการใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based-Learning: CBL) วรวรรณ นิमितพงษ์กุลและ วิริยะ ฤชชัยพานิช (2562) ได้สร้างนวัตกรรมการสอนนี้โดยใช้การสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน และ Active Learning ที่เน้นการลงมือปฏิบัติมากกว่าการเรียนในห้องเรียน มี 8 องค์ประกอบ คือ (1) การสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความอยากรู้ (2) ค้นหา รวบรวม แยกแยะ และนำเสนอข้อมูลมาสร้างเป็นความรู้และคำตอบ (3) การสอนต้องสร้างคำถามและออกแบบการสอนที่เน้นรายกลุ่ม (4) ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาคำตอบด้วยตนเอง (5) ใช้เกมนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สร้างความสนุกสนานระหว่างการเรียนรู้ (6) แบ่งกลุ่มค้นคว้าทำโครงการ (7) นำเสนอผลการทำงานหรือชิ้นงานผ่านสื่อและวิธีการต่างๆ (8) ผู้สอนวัดผลต่างๆ ทั้งด้านความรู้และทักษะที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน ทั้งนี้การสอนในลักษณะนี้เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้า

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มากกว่าการอธิบายหน้าชั้นเรียน การสอนในลักษณะนี้ปลูกฝัง ทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการนำเสนอ ความรับผิดชอบ การประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะการคิดสร้างสรรค์จากสังเคราะห์รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำผลการสังเคราะห์ดังกล่าวไปออกแบบการสอนในกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมในการปฏิบัติการสอนจริงต่อไป

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยรับผิดชอบกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการวิชาพื้นฐานของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มีจำนวนนิสิตที่อยู่ในความรับผิดชอบการสอนครั้งนี้ทั้งหมด 12 กลุ่ม จำนวนนิสิต 418 คน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างทางเลือกให้ผู้เรียน ได้แก่การเลือกเรียนการสอนโดยการใช้นวัตกรรมที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม และการสอนแบบวิธีใหม่ที่เน้นการบรรยายและทำงานเดี่ยว ผลการสร้างทางเลือก มีนิสิต 7 กลุ่ม จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 65 ที่เลือกเรียนแบบการสอนที่ใช้นวัตกรรมการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 นวัตกรรมการสอนกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยแนวทางการจัดกิจกรรมการสอน 8 ขั้นตอน

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาจิตอาสาจำนวน 16 ชั่วโมง

2.3 รายงานการปฏิบัติงานโครงการจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมของนิสิตทุกกลุ่ม

2.4 แบบประเมินกิจกรรมการทำงานกลุ่มแบ่งออกเป็น(1) ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมต่อตนเองและสังคม (2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

2.5 แบบประเมินการทำโครงการจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.1 ศึกษาเอกสารหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประกอบไปด้วย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนการสอนแบบ CO-5STEPS และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน

3.2 สร้างนวัตกรรมการสอนจากสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี แล้วนำนวัตกรรม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินคุณภาพของนวัตกรรมด้วยแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นแล้วนำไปปรับปรุงพัฒนาและนำไปใช้

3.3 เขียนแผนการสอนให้สอดคล้องกับนวัตกรรมที่ออกแบบ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประเมินความเหมาะสมของแผนการสอนแล้วปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.4 นำแผนการสอนไปใช้สอนกับกลุ่มนิสิตที่เลือกการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมโครงการกิจกรรมจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม

3.5 ประเมินผลการสอนตามแผนการสอนและประเมินโครงการจิตอาสาของนิสิต

3.6 สรุปและอภิปรายผลการใช้นวัตกรรม

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยใช้จัดการเรียนรู้ในรูปแบบของการใช้โครงงานเป็นฐาน(Project-Based Learning:

PBL) และกระบวนการสอนในรูปแบบCo-5STEPS และการสอนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based-Learning) ซึ่งมีการศึกษาแนวคิดการสอนและสร้างนวัตกรรมการสอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์รูปแบบการสอน จากทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

จากการวิจัยของ วัชรินทร์ โพธิ์เงินและคณะ (2556) วิจารณ์ พานิช (2555)) ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2557)) และ ภาวสิทธิ์ บุญศรี (2561) สามารถสังเคราะห์รูปแบบการสอนแบบ การใช้โครงงานเป็นฐานได้ดังนี้ 1.ให้ความรู้พื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความสนใจ 2.เลือกปัญหาที่สนใจและหาข้อมูลเพิ่มเติม 3.วางแผนปฏิบัติการและดำเนินโครงการ 4.ประเมินผล

โครงการ 6.สรุปผลโครงการ และนำเสนอผลงาน

ขั้นตอนที่ 2 นำผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ได้จากตารางสังเคราะห์ที่ 1 มาร่วมสังเคราะห์กับการสอนแบบ CO-5STEPS และ การสอนแบบใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย การปลูกฝังทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิจรณ์ญาณ การคิดเพื่อการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม (Collaboration Skills) ทักษะการใช้เทคโนโลยี(Digital skills) และ การส่งเสริมให้มีจิตสาธารณะ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นกับกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคมดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการสอนในการสร้างนวัตกรรม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	การจัดการเรียนรู้แบบ CO-5STEPS	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน	ผลการสังเคราะห์การสอนกระบวนการจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม
1. ให้ความรู้พื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความสนใจ	1. เสนอสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการอยากรู้ของผู้เรียน	1. การสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความอยากรู้	1. สร้างทางเลือกให้ผู้เรียน
2. เลือกปัญหาที่สนใจ	2. แสวงหาสารสนเทศ ให้ผู้เรียนค้นคว้า ความรู้ สังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผ่านใบงาน และวิเคราะห์เนื้อหาการทำงานกลุ่ม	2. ค้นหา รวบรวม แยกแยะ และนำเสนอข้อมูลมาสร้างเป็นความรู้และคำตอบดีขึ้นจากการเรียน การสอน	2. สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน
3. จัดกลุ่ม	3. การอภิปรายแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งผู้เรียนต้องเสนอผลงาน โดยผู้สอนต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงความรู้	3. การสอนต้องสร้างคำถามและออกแบบการสอนที่เน้นรายกลุ่ม	3. กำหนดเป้าหมายพื้นที่ เพื่อสำรวจปัญหาความต้องการ
4. วางแผนปฏิบัติการและหาข้อมูลเพิ่มเติม	4. สื่อสารและสะท้อนคิด ผู้เรียนต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย	4. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาคำตอบด้วยตนเอง	4. วางแผนจัดทำโครงการ
5. ประเมินผลโครงการ	5. ประยุกต์และตอบแทนสังคม	5. ใช้เกมนำมาพัฒนาการจัด การเรียนการสอนเพื่อสร้างความสนุกสนานระหว่างการเรียนรู้	5. สร้างเครือข่ายในการทำงาน
6. สรุปผลโครงการ และนำเสนอผลงาน		6. แบ่งกลุ่มค้นคว้าทำโครงการ	6. ปฏิบัติงานตามแผน
		7. นำเสนอผลการทำงานหรือชิ้นงานผ่านสื่อแลวิธีการต่างๆ	7. สรุปและประเมินผล
		8. ผู้สอนวัดผลต่างๆ ทั้งด้านความรู้และทักษะที่เกิดขึ้น	8. นำเสนอผลงาน

จากการสังเคราะห์แนวคิดการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน (PBL) การสอนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Co-5STEPS เพื่อสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน

1. การสร้างทางเลือกให้ผู้เรียน ผู้สอนสร้างทางเลือกให้แก่ นิสิตในการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม 2 ทางเลือก ได้แก่ เลือกเรียนแบบฟังบรรยาย และการเรียนในรูปแบบของการลงพื้นที่ปฏิบัติจริงของนิสิต ด้วยกระบวนการ Active Learning การเรียนแบบบรรยายเป็นไปในลักษณะของการฝึกทักษะกระบวนการ การคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่

2. การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาผู้สอน ให้นิสิตศึกษาตัวอย่างการทำโครงการจิตอาสาจากแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศในโลกออนไลน์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมเพิ่มเติมในกระบวนการคิดวิเคราะห์ แนวทางการจัดกิจกรรมให้ดูตัวอย่างของบุคคลอุทิศตนทำประโยชน์ให้กับสังคม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการกระตุ้นผู้เรียนให้คิดเพื่อสังคม

3. กำหนดเป้าหมายพื้นที่เพื่อสำรวจปัญหาความต้องการ ผู้สอนให้นิสิตค้นคว้าสถานที่ที่นิสิตสนใจในการลงพื้นที่ปฏิบัติการจากสื่อต่างๆ มอบหมายให้นิสิตลงสำรวจพื้นที่เพื่อติดต่อประสานงานศึกษาความต้องการของชุมชนจัดกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหาของพื้นที่ และฝึกทักษะการสื่อสารกับผู้อื่น

4. วางแผนจัดทำโครงการ หลังจากที่นิสิตได้ศึกษาความต้องการของพื้นที่แล้ว จะต้องนำสภาพปัญหาความต้องการของแต่ละพื้นที่ร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงาน คือกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ของกิจกรรม ขอบเขตการศึกษา วางแผนและกำหนดวิธีการเตรียมความ

พร้อมก่อนลงพื้นที่ หลังจากนั้นนิสิตจะนำเสนอกิจกรรมจิตอาสาโดยผู้สอนจะมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาให้คำแนะนำโดยใช้หลักการสะท้อนคิดในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขโครงงาน ขั้นตอนนี้นิสิตจะได้อภิปรายร่วมกันเป็นหมู่คณะรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มีการฝึกทักษะของการเป็นผู้นำและผู้ตาม การแสดงความคิดเห็นที่ใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ได้มาซึ่งมติกลุ่มที่เป็นเอกฉันท์

5. สร้างเครือข่ายในการทำงาน นิสิตทุกคนจะต้องสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นๆ เช่น เพื่อนร่วมชั้นเรียน มหาวิทยาลัย วัด และหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เพื่อระดมทุนหรือสิ่งของที่จำเป็นในการลงพื้นที่ใช้สื่อโซเชียลในการสร้างเครือข่ายเช่น Facebook หรือ Instagram เพื่อให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมแสดงความคิดเห็น ซึ่งนิสิตจะได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การทำงาน

6. การปฏิบัติงานตามแผน หลังจากที่นิสิตได้รับการอนุมัติให้ลงพื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมแล้ว นิสิตต้องลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้ปัญหาค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาจากพื้นที่จริง เรียนรู้การช่วยเหลือผู้อื่นอันเป็นพื้นฐานของการมีจิตสาธารณะจากการปฏิบัติจริง โดยหัวหน้ากลุ่มจะคอยสังเกตการณ์และบันทึกเป็นระยะๆ ตั้งแต่การเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกิจกรรม นิสิตจะได้ฝึกทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีและการทำงานในลักษณะของผู้นำและผู้ตาม

7. สรุปและประเมินผล เมื่อนิสิตลงพื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมจิตอาสาตามที่ได้วางแผนเรียบร้อยแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะต้องระดมสมองผ่านการพูดคุยเพื่อสะท้อนปัญหาในการดำเนินงาน วิเคราะห์และสังเคราะห์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการลงพื้นที่ มีการสะท้อนคิดกิจกรรมว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม อย่างไร รวมทั้งการ

สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการ และนำบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ผลเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป

8. นำเสนอผลงานซึ่งในขั้นตอนนี้นิสิตจะต้องนำเสนอผลการปฏิบัติงาน ในรูปแบบของคลิปหนังสั้นและใช้สื่อโซเชียลในการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนิสิตในรุ่นต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการนำนวัตกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การสร้างนวัตกรรมกระบวนการวิชาจิตอาสา

เพื่อพัฒนาสังคม เป็นการผสมผสานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาโครงการให้คำ แนะนำรูปแบบของการจัดโครงการ และเปิดความอิสระทางความคิดให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วัดกรรมกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม จำนวน 16 ชั่วโมง โดยมีสาระสำคัญดังตาราง 2

ตาราง 2 แผนการจัดการเรียนรู้วัดกรรมกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม

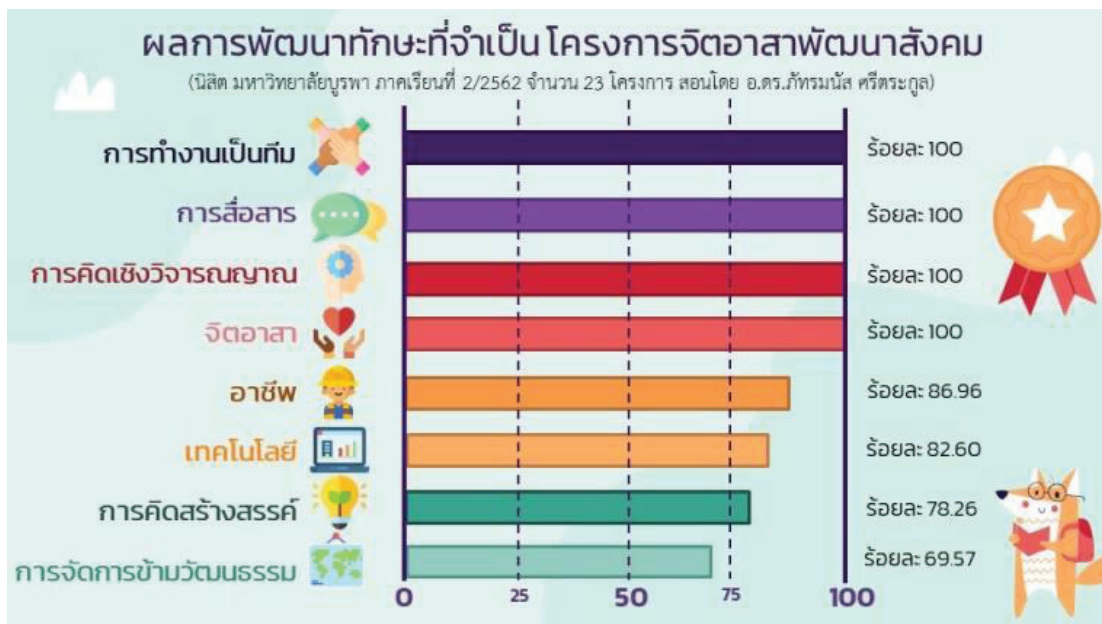
สัปดาห์	ขั้นตอน	เป้าหมายการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน
1-2	แบ่งกลุ่มเพื่อสร้างทางเลือกตามความสมัครใจ	1. สร้างทางเลือกให้ผู้เรียน 2. สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน	1. การใช้วีดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Video) ในการสร้างแรงบันดาลใจในการออกไปทำประโยชน์ให้กับพื้นที่ ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและคุณค่าของการเป็นจิตอาสา 2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรม เพื่อสร้างความสามัคคีและสัมพันธภาพที่ดีในความร่วมมือในการทำงาน	1. ใบงานตอบคำถามจากวีดิทัศน์ เพื่อสะท้อนความรู้สึกรู้สึก 2. การอภิปรายข้อคำถามในลักษณะการให้เหตุผล
3-4	วางแผน ทำกิจกรรมโครงการจิตอาสา	3. กำหนดเป้าหมายพื้นที่เพื่อสำรวจปัญหาความต้องการ 4. วางแผนจัดทำโครงการ 5. สร้างเครือข่ายในการทำงาน	1. การเรียนรู้โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นฐาน ให้นิสิตค้นคว้าข้อมูลเลือกสถานที่ในการสำรวจความต้องการ/ช่วยเหลือ 2. ออกแบบโครงการจากปัญหาและความต้องการของพื้นที่ 3. ติดต่อประสานงานกับเจ้าของสถานที่เพื่อให้การช่วยเหลือและสร้างเครือข่ายให้การช่วยเหลือ	1. ใบงานสำรวจความต้องการและการให้ความช่วยเหลือ 2. หัวข้อโครงร่างโครงการกิจกรรมจิตอาสา
5	การนำเสนอรายละเอียดกิจกรรมโครงการจิตอาสา	ผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาโครงการโดยให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้แนวทางการจัดทำกิจกรรม	ใช้รูปแบบการสอนโดยเน้นการแก้ปัญหาเป็นรายกลุ่ม และการสะท้อนคิดระหว่างผู้นำเสนอและผู้ฟัง โดยผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นร่วมกันตั้งคำถามเพื่อหาแนวทาง ในการปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรม	1. นำเสนอโครงร่างใช้สื่อคอมพิวเตอร์ เช่นการทำคลิปวิดีโอ โปรแกรมอื่นๆ 2. อภิปรายการจัดกิจกรรมระหว่างผู้สอนและนิสิต
6-7	การจัดกิจกรรมโครงการจิตอาสา	6. ปฏิบัติงานตามแผน โดยมีผู้สอนลงไปสังเกตการจัดกิจกรรม	การลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่กำหนด	ใบคะแนนที่ประเมินแนวทางการจัดกิจกรรม
8	สรุปและอภิปรายโครงการจิตอาสา	7. สรุปและประเมินผล 8. นำเสนอผลงาน	วิพากษ์การจัดกิจกรรมของเพื่อนร่วมชั้นเรียน	การนำเสนอบทสรุปโครงการและการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง

จากการนำนวัตกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อให้นิสิตสรรค์สร้างกิจกรรมจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม โดยมีทั้งหมด 23 โครงการ ซึ่งมีรายละเอียดผลการประเมินกิจกรรมจิตอาสา กล่าวคือ 1) มีรายละเอียดโครงการ/กำหนดเป้าหมายในการทำงานระบุวัน/เวลา สถานที่งบประมาณ ร้อยละ 98.7 2) นิสิตทุกคนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ร้อยละ 95.36 3) โครงการสะท้อนปัญหาและความต้องการของพื้นที่ ร้อยละ 92.4 4) วัตถุประสงค์และกิจกรรมมีความสอดคล้องกัน ร้อยละ 89.5 5) มีการสรุปผลปัญหาและข้อเสนอแนะ ร้อยละ 81.73 และ 6) มีการวัดผลและประเมินผลหลายๆ วิธี ร้อยละ 66.09 สรุปว่านิสิตส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจการจัดทำโครงการ มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และสามารถสร้างกิจกรรมตามความต้องการของพื้นที่ วัตถุประสงค์และการทำกิจกรรมมีความสอดคล้องกัน ในขณะการจัดทำโครงการครั้งนี้นิสิตยังขาดความรู้และแนวทางการวัดและประเมินโครงการจากการลงพื้นที่ติดตามผลปฏิบัติการกิจกรรมจิตอาสาทั้งหมด 23 โครงการ สังเคราะห์ผลการพัฒนานิสิต 2 ด้าน ได้แก่

1. ผลการเรียนรู้กระบวนการจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ได้แก่ ด้านความรู้และทักษะทางปัญญา นิสิตที่เข้าร่วมชั้นเรียนครั้งนี้จำนวน 271 คน มีความรู้เกี่ยวกับความหมายและความ

สำคัญของจิตอาสา ประเภทของการทำกิจกรรมจิตอาสา แนวคิดและกิจกรรมจิตอาสา การเขียนโครงการ และการสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการวิชา ซึ่งนิสิตสามารถนำความรู้และความตระหนักของจิตอาสาไปออกแบบกิจกรรมโครงการจิตอาสา ซึ่งผลการวิเคราะห์ความรู้และทักษะทางปัญญา วัดผลจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบไปด้วย ใบงาน (10%) รายงานโครงการ (70%) และข้อสอบปลายภาค (20%) คะแนนเต็ม 100 คะแนนซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินและผลคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดในประมวลรายวิชา พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกระบวนการวิชาอยู่ในระดับ A กล่าวคือมีคะแนนมากกว่า 85 ร้อยละ 54.98 คะแนนระหว่าง 75-84 ร้อยละ 43.55 แสดงให้เห็นว่าการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นิสิตสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ในระดับดีมาก-ดีเยี่ยม ร้อยละ 98.53

2. ทักษะการเรียนรู้กระบวนการจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ทักษะที่เกิดขึ้นจากการทำงานโครงการจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคมทุกโครงการพบว่า กระบวนการและขั้นตอนการทำกิจกรรมสามารถทำให้นิสิตพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมเข้าการทำงานในพื้นที่ EEC ปรากฏผล ดังนี้

รูปที่ 1 ผลการพัฒนานักทักษะที่จำเป็นโครงการจิตอาสาพัฒนาสังคม ภาคเรียนที่ 2/2562

จากรูปที่ 1 พบว่าการใช้นวัตกรรมจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม แสดงให้เห็นว่านิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา สามารถคิด วิเคราะห์ และวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ ใช้ทีมสร้างโครงการเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นในสังคม ซึ่งโครงการนี้ทำให้นิสิตเกิดทักษะที่จำเป็นทั้ง 8 ประการตามแนวคิดของทักษะที่จำเป็นในการทำงานในพื้นที่ EEC ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การคิดเชิงวิจาร์ณญาณ การมีจิตอาสา การฝึกอาชีพ การใช้เทคโนโลยีช่วยงาน การคิดสร้างสรรค์ และการจัดการข้ามวัฒนธรรม ซึ่งจะนำอภิปรายผลต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน กระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นแก่นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา และศึกษาผล

การใช้นวัตกรรมดังกล่าว จากการสังเคราะห์ทักษะในอนาคต (Future Job Skills) และทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการในพื้นที่ EEC ซึ่งนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) การสอนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน การสอนแบบ Co-5STEPS ทั้ง 3 วิธีการล้วนเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ EEC ได้ผลการวิจัย พบว่า 1. นวัตกรรมกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม มี 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) การสร้างทางเลือกให้แก่ผู้เรียน 1.2) การสร้างแรงจูงใจในการคิดสร้างสรรค์ 1.3) กำหนดเป้าหมายและสำรวจปัญหา 1.4) การวางแผนจัดทำโครงการ 1.5) การสร้างเครือข่ายการทำงาน 1.6) การปฏิบัติตามแผน 1.7) การสรุปและประเมินผล 1.8) การนำเสนอผลงาน

ผลการนำนวัตกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผ่านการปฏิบัติโครงการจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ของของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 23 โครงการ นิสิต 271 คน ระยะเวลาในการทำกิจกรรมจำนวน 16 ชั่วโมง พบว่า มีคะแนนมากกว่า 85 ร้อยละ 54.98 คะแนนระหว่าง 75-84 ร้อยละ 43.55 แสดงให้เห็นว่าการลงมือปฏิบัติจริงทำให้นิสิตสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ในระดับดีมาก-ดีเยี่ยม ร้อยละ 98.53 นอกจากนี้ ยังพบว่านิสิตเกิดทักษะที่จำเป็นจากการปฏิบัติโครงการจิตอาสา 8 ทักษะ คือ ทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ การทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร ทักษะจิตอาสา ร้อยละ 100 ทักษะด้านอาชีพ ร้อยละ 86.96 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ร้อยละ 82.60 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ร้อยละ 78.26 และทักษะการจัดการข้ามวัฒนธรรม ร้อยละ 69.57

ผลการวิจัยดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบการสร้างนวัตกรรมและการสอนแบบเน้นการบรรยายที่เน้นเนื้อหา (Lecture-Based) พบว่านิสิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และมีคะแนนประเมินผลที่ดีกว่า และเมื่อนิสิตได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในโครงการจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม ตามสภาพและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ทำให้นิสิตเข้าใจถึงการเป็นจิตอาสาที่ดี มีการวางแผนทำงานเป็นกลุ่ม และการคิดสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ผลกระทบของการทำโครงการก่อให้เกิดทักษะอื่นๆ ตามมา อันเป็นพื้นฐานของทักษะที่จำเป็นของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมการสอนโดยใช้โครงงานหรือโครงการเป็นฐาน กล่าวคือ (น้ามนต์ เรืองฤทธิ์, 2560) และ (Laura Maija Hero, 2019) ได้สร้างนวัตกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติภาคสนามในรูปแบบของโครงการ การเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การให้ผู้เรียนได้

ลงพื้นที่จริง สำรวจความต้องการของชุมชนแล้วสร้างโครงการเพื่อลงพื้นที่ปฏิบัติในการแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งการสร้างโครงการเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของผู้เรียนนั้น นอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากพื้นที่จริงแล้ว ยังนำปัญหานั้นมาออกแบบแก้ไขด้วยการใช้กิจกรรมหลากหลาย เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ การวางแผนการทำงาน การพัฒนาการคิดเชิงวิจารณ์ญาณ และผู้เรียนยังได้ใช้สื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ในการทำโครงการ อันเป็นการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นทักษะการทำงานในอนาคต ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่ทรงพลังนี้ ยังเป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีทั่วไปที่เรียนโดยการสอนแบบบรรยาย และการสอนแบบใช้สื่อดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม (วันเพ็ญ วสุพงษ์พันธ์ และ พรชัย เปรมไกรสร, 2559) พบว่า การเรียนการสอนแบบบรรยายนั้นผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน ถึงแม้การเรียนในรูปแบบของการบรรยายจะทำให้ผู้เรียนได้ความรู้มากกว่าแต่ขาดทักษะการปฏิบัติงานจากพื้นที่จริง นวัตกรรมการสอนกระบวนการวิชาจิตอาสาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นฐานในการคิด การปฏิบัติและสรุปผลการทำงานของตนเองอย่างเป็นระบบ สามารถให้นิสิตนำไปใช้เป็นแนวทางวางแผนการทำงาน ใช้ทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพในพื้นที่ EEC การมีจิตอาสาในตนจะเป็นคุณลักษณะเฉพาะของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา สามารถเชื่อมโยงความคิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนกระบวนการวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

นิสิตมีการพัฒนาทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และการจัดการข้ามวัฒนธรรมร้อยละ 78.26 และ 69.57

ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการจัดการจัดการข้ามวัฒนธรรม ทั้งในกระบวนวิชาจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมและกระบวนวิชาอื่นควบคู่กันไปด้วย

2) ในภาคเรียนที่ 1/2563 เป็นต้นมา ประเทศไทย และประเทศอื่นในโลก ต้องเผชิญสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา อาจารย์ควรมีการพัฒนาบทเรียนออนไลน์โดยนิสิตไม่ต้องนั่งเรียนในห้อง และออกแบบสถานการณ์จำลองในการปฏิบัติงานจิตอาสา ส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของอาจารย์และมีการอภิปรายกลุ่ม หรือใช้กระบวนการ PLC ออนไลน์ในระบบ ZOOM หรือ GOOGLE Meet

บรรณานุกรม

- กระทรวงแรงงาน. (2561). *ความต้องการแรงงานในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก*. สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/f628ce0abc-376c33f425da7d3aacc36b.pdf.
- ดุชนันท์ โยโหล และคณะ. (2557). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: หจก.ทิพย์วิสุทธิ.
- ทิตินา แคมมณี. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทน์ เรืองฤทธิ์. (2560). *การพัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐานรายวิชา 468310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ*. ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(1): 679-693.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562, 21 มกราคม). *ม.บูรพา ลงนามร่วมคณะทำงาน EEC ผลิดำเนินการป้อน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2562 จาก <https://mgronline.com/local/detail/9620000007186>.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข. (2562). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี บุญศรี. (2561). *การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1*. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2563 จาก http://www.ska2.go.th/reis/data/research/25620911_132558_5537.pdf.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. (2553). *คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยบูรพา*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2563. จาก <http://sci.buu.ac.th/scibuu/uploads/student/Bachelor-of-desirable-features.pdf>.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วรวรรณ นิมิตพงษ์กุลและ วิริยะ ฤชชัยพานิช. (2562). *สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุกยุค 4.0*. กรุงเทพฯ: เซนจ์พลัส.
- วันเพ็ญ วสุพงษ์พันธ์ และพรชัย เปรมไกรสร. (2559). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีทั่วไปที่เรียนโดยการสอนแบบบรรยาย และการสอนแบบใช้วัสดุของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม.รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2559 ; 26 พฤษภาคม 2559. ขอนแก่น: สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. 1-8.*
- วัชรินทร์ โพธิ์เงิน และคณะ. (2557). *การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน*. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2563 จาก http://www.fte.kmutnb.ac.th/km/project-based%20learning.pdf?fbclid=IwAR0wDZblxO6tK5W45ml_3A7yDsta6sb1GsZkS_bwmlPoEu64hrgl8JckKuY.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก(พ.ศ.2560-2564)*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6381.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพฯ: พริกหวานพรีน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *ความต้องการแรงงานไทยในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ.2561-2570)*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2563 จาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2561/aug2561-1.pdf.
- หวน พันธุ์พันธ์. (2551). *การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เราเข้าใจกันดีแค่ไหน*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2563 จาก <http://sc.npru.ac.th/upload/files/1404400504.pdf>.
- Laura-Maija. (2019). *Learning to develop innovations*. Individual competence, multidisciplinary activity systems and student experience[disseration], University of Turku, Finland.
- OECD. (2019). *OECD Skills Strategy 2019* .Paris: OECD Publishing.
- World Economic Forum. (2018). *The Global Competitiveness Report*. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2563 จาก <http://www3.wefrum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdfokmd.or.th>.